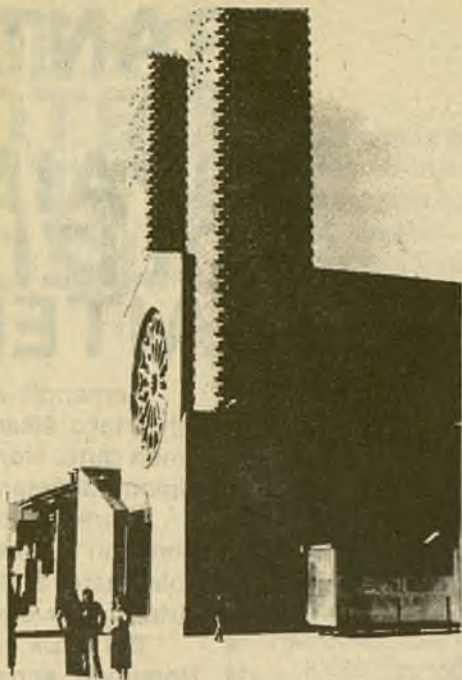

ERLIJIOA HIRUGARREN LEKUAN

Aurreko batean aldizkari "berri" bat: "Herria-2000-Eliza" eta liburu berri bat: "Herria-Eliza EUSKADI Pueblo-Iglesia" aipatzen nituen, albiste pozgarri bezala. Hala ere esan beharra dago, erlijioari buruzko euskal liburugintza eta pentsamendua oso pobreturik dabiltzala.

Aurtengo JAKIN Aldizkariaren lehen zenbakian J.M. Torrealdaiyk azterketa bat egina du, 1977.eko euskal liburugintzari buruz. Erlijiozko produkzioa hirugarren lekuan dago, 13 libururekin eta 8,5 %-rekin. Aurretik dauzka Hizkuntzalaritza eta Literatura. Ohorezko lekua, esango genuke agian.

Baina bi puntu hartu behar dira kontutan: 1) J.M. Torrealdaiy berak nabarmentzen duenez, liburu horietatik gehienak katekesi liburuak dira; ez dago, beraz, pentsamendu sorkuntzarik. 2) Nahiz eta euskal liburugintzan hirugarren lekua eduki erlijioak, alor honetako produkzioa gainbehera etorri dela esan beharra dago, batez ere liburugintza osoari begiratzen baldin badiogu. Euskal liburugintza, nekez bada ere, kultur alor berriak irabazi eta konkistatu nahian dabilen honetan, erlijioaren alorrean atzeraka datorrela dirudi.

Garai batetan euskal kultura idatzia ia-ia erlijioaren monopolioa zen; seinale txarra, euskal kulturarentzat! Baina beste kultur alorrean euskal liburugintza gora etorri den urte hauetan, erlijiozko oso moteldua gelditzea ez da uste seinale ona denik, Elizaren eta kristauen indar soziala hain garrantzi handikoa baita oraindik orain Euskal Herrian.

Zergatik erlijiozko pentsamendua-
ren agorraldi hau? Zergatik ez da erlijiozko kultura euskal kultura osoaren azken urteotako dinamikarekin batera joan?

SEKULARPENEA ETA ELIZAREN BEHERAPENA

Arrazoin soziologikoak nabarmendu ohi dira gehienetan. Eta seguraski egiazkoak dira.

Euskal gizartea, eta horrekin batera, euskal kultura bera sekularitu egin dira. Zalantzarik gabe, euskarak eta euskarazko kulturak ekinaldi galanta eta luzea darama mundu sekularraren barrutia konkistatzeko. Pozgarria da hau. Euskal kulturaren ihardun den eliztar asko ere bide horretatik saiatu izan da, alor berriak irabazten.

Baina kulturaren sekularpena eta autonomia onhartu eta indartu den heinean, euskal kristau pentsalariek eta erlijio kulturegileek ez dute aldi berean Euskal Herri sekularitu horretan erlijiozko pentsamendua integratzen eta aberasten jakin. Zokoratuz joan da, bere barruti berezia gorde nahian edo. Eta honek kaskartu eta pobretu egin du erlijiozko pentsamendua, euskal kultura sekulartua handitzen zen bitartean.

Baina ez da hori bakarrik, erlijiozko liburugintzaren beherapenaren arrazoiak. Beherapen horrek ba du zerikusirik, euskal gizartean Elizak berak izan duen beherapenarekin. Alde batetik, garai "hartan" zuen itzal soziala eta kulturala galdu du erlijiozkoak. Bestetik, gogoan eduki beharra dago, euskal kultur taldeak eta zentruak ugarituz eta indartuz joan diren honetan, erlijio pentsamendua sortu eta zabal zezaketen Eliz zentruak —Seminarioak, teologaduak, etab.— urrituz eta motelduz joan direla.

EUSKAL ELIZAK BERE PENTSAMENDUA BEHAR

Ez da garaia, atzera begira jartzekoa, aspaldiko mundu eta kultura sakralizatu haietara itzuli nahian edo.

Euskal Elizarentzat erlijio pentsamendua indartzea eta aberastea behar-beharrezkoa dela esaten baldin bada, ez da adierazi nahi, bere sekulartasuna eta autonomia lortu dituen euskal kultura berriz ere bere magalpera edota menpera eramaten saiatu behar duenik Elizak. Hasiera-hasieratik euskal kulturaren beregaintasuna eta autonomia onhartu, aitortu eta finkatu beharra dauka erlijiozko pentsamendua. Horren barnean jokatu beharra dauka bere jokoa, erlijio kultura bezala; ez gainetik, hori menperatzeko edo.

Hala ere, Euskal Elizak mintzatzen ari gara. Horixe eskatzen ari dira kristauak eta kristau ez direnak. Baina ez dago euskal Elizarik, bere pentsamendua etengabe sortzen eta gorpuzterit saiatzen ez den bitartean. Euskal teologiarik gabe, nekez definitu eta indartu ahal izango da euskal Eliza.

Euskal teologi zentruak —Seminarioak eta teologatuak— urritu egin dira Euskal Herrian. Jainkoari esker! Hobe da indar guztiak batean bildurik, askotan sakabanaturik baino. Oraindik ere sakabanatuegiak daude euskal teologi indarrak. Euskal Elizak ezin ditzake hiru Fakultate mantentzea, bataiatu guztiak teologia ikastera behartzen ez baldin baditu!

Hiru teologi Fakultate Euskal Herrian eta euskal fakultaterik bat bakarrik ere ez Euskal Elizarentzat! Teologi fakultateak sarriegitan Erromako Fakultate "unibertsalen" irudira irudikatu eta antolatu izan dira, "teologia unibertsal" eta "philosophia perennis" baten zerbitzuan.

Orain dela urte batzuek sortu zen Donostiako Martutenen Teologi eta Pastoraliza zentru bat. Bere lan egokia egiten ari da, teologiazko pentsamendua bizkortzeko eta Euskal Herriaren dinamikari egokitzeko. Orain Euskal Teologi Institutu berri bat sortzera doa, orain arte hiru Teologi Fakultateek eman ez dutena eskaini nahian edo. Euskaraz izango omen. Agian oin-harri berri batzuek jartzen ari dira, Euskal Elizarentzat euskal teologia bideratzeko.

Baina teologi zentruak gainera, erlijio eta teologi pentsamendua aldizkariaren eta liburuen bitartez bizkortu eta sakondu beharra dago. Ba da euskaraz teologi aldizkari bat: JAUNAREN DEIA. Euskal kristauen, eliztarren, elizgizonen eta kristau pentsalari eta teologilarien aldetik harrera handiagoa balu, seguraski eragina ere handiagoa ukango luke.

Katalunian ba da Teologilarien Elkarte bat, Kataluniako Elizan erlijio eta teologiazko pentsamendua indartzeko. Honelakorik bultzatu beharko lukete euskal teologiariek ere. Honetarako egin zen ekinaldi batek fruitu handirik eman ez bazuen ere, horrek ez du esan nahi euskal teologilarien Elkartea egokia eta beharrezkoa ez denik, Euskal Elizaren fedea euskal dinamika sozial, politiko, kulturazko eta ekonomikoan finkatuko eta sakonki gorpuztuko baldin bada.

Eta egokia eta beharrezko baldin bada, egingarria da.

Paulo Agirrebaltzategi